

Klaus Weckroth

Minä ja minuus

Käsittelen kirjoituksessani minuutta ja sen rajoja. Tarkastelen minuuden suhdetta ympäristöön, maailmaan ja luontoon sekä minuuden suhdetta toiseen ihmiseen ja toisiin minuuksiin. Lähestymistapani ei ole kovin teoreettinen, yritän muutaman hyvinkin käytännöllisen esimerkin kautta pohtia minuuden ongelmaa.

Peruskysymys tässä on kuvata ja määritellä, mitä suomalaiset tarkoittavat arkielämässään käyttäessään sanaa minä, ja kuinka selvästi tämän minän toiminta eroaa kaikista muista maailman toiminnoista tai tapahtumista.

Yksi hyvin yksinkertainen tapa tutkailla tätä kautta minuuden rajoja on miettiä, kuinka hyvin tai huonosti erilaisia toimintoja, tapahtumia tai prosesseja kuvaavat verbit eli teonsanat voidaan liittää yksikön ensimmäiseen persoonaan, eli mitä kaikkea minä Suomessa noin periaatteessa voi tehdä tai olla tekemättä. Minä kytkisin minuuden ongelman jo heti alussa muuhunkin kuin vain psyykkiseen toimintaan, itse asiassa praktiseen toimintaan. Mitä minä voi tehdä tai olla tekemättä? Ensinnäkin itsestään selvää on, että minähän voi tehdä paljon. On valtava määrä erilaisia verbejä, jotka voidaan liittää minään. Minä voi juoda, syödä, nukkua, havaita, istua, nähdä, ajatella, ajaa autoa, matkustaa junalla tai mitä tahansa.

Itsestään selvää on myös se, että kaikkiin asioihin minuutta ei voi elämässä kytkeä. On olemassa sellaisia teonsanoja, jotka eivät kertakaikkiaan minuun liity tai sovi. Kaikkein yksinkertaisin esimerkki on tietenkin erilaiset luonnon tapahtumat. Suomeksi on suhteellisen kömpelöä sanoa, että minä sadan, minä tuulen, minä virtaan tai paistan. Luonnon tapahtumat ovat itsestäänselvästi asioita, jotka eivät minuuden alueelle kuulu.

On kuitenkin joitakin luonnon tapahtumia kuvaavia verbejä, joita suomalaiset käyttävät minuuden yhteydessä. Ei ole mitenkään hassua sanoa esimerkiksi, että minä räjähdän tai minä halkean. Ehkä tämä liittyy siihen, että tiedostamattomassa on jotakin ikään kuin passiivista, ja siitä tekisi mieli ottaa jollakin tavalla ote. Ehkä tämä on idin kieltä: liittämällä luontoa kuvaavia käsitteitä itseensä ihmiset pyrkivät hallitsemaan tiedostamatonta tai miksi sitä nyt sitten nimitetäänkään.

Luonnontapahtumien sijoittuminen minän ulkopuolelle ei tietenkään ole sinänsä kovin kiinnostavaa. 6-vuotiaat psykologin testissäkin tietävät, miten voi sanoa ja miten ei. Minusta on kiinnostavaa, että luonnontapahtumien myötä minuuden ulkopuolelle jää suhteellisen helposti se ikivanha kausaalilogiikka tai syy-seuraus -ajattelu, jonka mukaan

ihmisen toiminta olisi jotenkin selitettävissä syynä ja seurauksena. Ajatellaan esimerkiksi yksinkertaisesti sellaista verbiä kuin johtua jostakin. Ei voi sanoa, että minä johdun jostakin tai minä aiheudun jostakin. On pelkkää nonsenssia suomenkielen kannalta sanoa, että minä olen seuraus jostakin. Näiden esimerkkien valossa voidaan hakea niitä verbejä, joilla minus oli kuvattavissa paremmin kuin näillä ikivanhoilla luonnontieteistä lainatuilla verbeillä, jotka ovat riivanneet psykologiaa koko sen historian ajan.

Sosiaaliset suhteet

Siirryn tarkastelemaan sosiaalisia suhteita. Oli minuuden alue täsmälleen ottaen millainen tahansa, se joka tapauksessa muodostuu laadullisesti erilaisista tilanteista. Ei ole olemassa mitään yhtä minää, vaan on loputon määrä erilaisia minuja suhteessa aina niihin erilaisiin sinuihin tai toisiin ihmisiin, joiden kanssa minä olen tekemisissä. On minä, jota tässäkin on määritelty. Sen lisäksi on olemassa Minä, joka olen ainutlaatuinen ja joka rakastun Sinuun ja tulen sitä kautta ainutlaatuiseksi. Tällä minulla ja Minulla on vähän samanlainen ero kuin itsetyydytyksellä ja rakastelulla. Jokainen joka on tehnyt kumpaakin tietää, millaista on olla identtinen yksönen eli identtinen itsensä kanssa. Vastaavalla tavalla kuin ihminen on Minä suhteessa Sinään, on ihminen ihminen suhteessa keneen tahansa toiseen ihmiseen eli lähimmäiseen vanhanaikaisesti ilmaistuna.

Ihmisellä on myös me, joka jälleen on ihan eri asia kuin minä. Tämä me on suhteessa myös Minään. Listaa voitaisi jatkaa loputtomiin suhteessa alakulttuuriin, kulttuuriin tai vastaavan kaltaisiin ilmiöihin. Haluan tässä nostaa esiin kolmannen perusmuodon. Jos minä olen Minä suhteessa Sinuun, niin minä olen yksilö suhteessa yhteiskuntaan. Yksilöllisyys on se kvaliteetti tai ominaisuus, jonka saan suhteesta suomalaiseen yhteiskuntaan. Ominaisuus olla yksilö tarkoittaa jotakin ihan muuta kuin ominaisuus olla minä tai suomalainen tai me.

Oleellista on mielestäni se, että nämä minuuden erilaiset muodot eivät mitenkään väistämättä ole toisiaan poissulkevia, vaan ne voivat todella esiintyä varsin hyvin rinnakkain. Ei ole mitään minien minää, joka jotenkin kipuaisi kaikkien muiden yläpuolelle. Nämä erilaiset minuuden muodot ovat eräällä tavalla hyvinkin samanarvoisia.

Me

Lopuksi haluaisin lyhyesti havainnollistaa tätä palaamalla teonsanoihin yksinkertaisella esimerkillä, jossa suomalainen nostaa kiven yhdessä toisen suomalaisen kanssa. Kumpikaan ei jaksa nostaa sitä yksin. Jos minä nostan jonkun kanssa kiveä ja hän sanoo yhtäkkiä minulle työn tehtyämme, että nostinpa MINÄ tämän kiven, niin kyllä minä pudotan kiven hänen varpailleen: ”Et sinä tätä tehnyt, me nostimme tämän kiven yhdessä!” Tiettyjä tilanteita ei voi kuvata minä-sanalla kautta. Ainoa relevantti tapa

suomen kielessä on sanoa, että ME teimme tämän yhdessä. Täsmälleen sama pätee esimerkiksi sellaisiin toimintoihin kuin keskusteleminen tai seksuaalinen kanssakäyminen. Keskusteleminen ei ole sitä, että minä puhun ja sinä kuuntelet, keskusteleminen on jotakin ihan muuta. Mitenkähän rakastellessa toinen toimisi, jos toinen sanoisi: ”Minä rakastelen, nuku sinä siinä vaan.” On tilanteita, joihin tarvitaan kaksi ihmistä ja näitä tilanteita voidaan aidosti kuvata sanalla me.

Niin kuin osa minän tekemisistä väistämättä jää meidän tehtäväksi, niin vastaavalla tavalla osa minän tekemisistä jää aina väistämättä yhteiskunnallisen minän eli yksilön tehtäväksi. On asioita, joita minä ei voi tehdä minään muuna kuin tällaisena yhteiskunnallisena minuna. On esimerkiksi ainakin jokseenkin kömpelöä ryhtyä puhumaan siitä, kuinka minä kulutan; en voi sanoa itsestäni, että minä raiskaan sademetsiä tai että minä ohennan otsonikerrosta. Jokainen on vastuussa näistä tapahtumista yhteiskunnallisessa mielessä, kuten tuttu fraasi kuuluu. Kuvittelisin, että kenenkään minä ei kertakaikkiaan paisu niin suureksi, että se voisi samassa lauseessa ilmoittaa nostavansa kynän ja saastuttavansa ilmakehää. Ne ovat sellaisia toimintoja, joita tekevät ihmiset yhdessä eikä kukaan yksittäinen ihminen.

Teesini tai ajatukseni on lyhyesti sanottuna, että on olemassa erilaisia minuuksia ja hyvin monta eri minuuden muotoa. Käsittääkseni nämä minuuksien erot ovat nimenomaan psykologin työn kannalta yhtäläisyyksiä valtavan paljon oleellisemmat. Näistä eroavuuksista pitäisi olla kiinnostunut, ei niinkään samankaltaisuuksista. Eskimoille ei riitä yksi sana kuvaamaan lunta – meille se riittää, koska lumella ei ole suurta merkitystä meidän elämässämme. Yhtä vähän kuin eskimoille riittää yksi sana kuvaamaan lunta, niin käsittääkseni yhtä vähän psykologille riittää yksi sana kuvaamaan minää. Eskimoilla on erilaiset nimet suojalumelle ja viiden tai kymmenen asteen pakkaslumelle. Täytyy voida keksiä vähän samaan tapaan erilaisia nimiä eri minuuksille ja tilanteille, ja olla yrittämättä paketoita niitä samaan pakettiin.

Seuraava artikkeli:

[Risto Vuorinen: Kommentti Klaus Weckrothille](#)